

**แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
GUIDELINES FOR DEVELOPING EDUCATIONAL MANAGEMENT
IN SMALL SCHOOLS UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3**

ดมิสา ชัยสอน¹, เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม²

Damisa Chaisorn¹, Charoenwit Somphongtam²

นักศึกษาดวษววิชาการบริหารการศศึกษา บัณชิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี¹

อาจารย์ที่ปรึกษาสาระนินพนธ์ สาขาการบริหารการศศึกษา บัณชิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี²

Student of Educational Administration Program, Graduate School, Ratchathani University¹

Thesis Advisor, Educational Administration Program, Graduate School, Rajabhat University²

E-mail: damisachaisorn@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 23 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 24 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 234 คน และผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน

ผลการวิจัยพบว่า

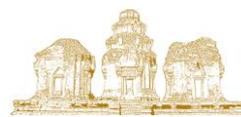
1. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนค่าเฉลี่ยอยู่ที่4.36 รองลงมาคือ ด้านการระดมทรัพยากรค่าเฉลี่ยอยู่ที่4.23 ด้านการพัฒนาบุคลากรค่าเฉลี่ยอยู่ที่4.12 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายค่าเฉลี่ยอยู่ที่4.03

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ควรรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ 2) ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาทักษะและความรู้ 3) ด้านการระดมทรัพยากร ควรมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี และ 4) ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การจัดการศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to study the states and guidelines for developing educational management of small schools under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 3. The sample included school directors and teachers, a total of

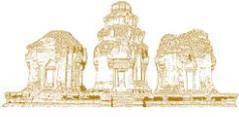
234 people, and key informants included five school directors and three teachers. The findings were as follows: :1. States of educational management in small schools overall, and each aspect was at a high level. The aspect with the highest average was Teaching, and the learning management average is 4.36, followed by Resource mobilization average is 4.23, and personnel development average is 4.12, and the aspect with the lowest average was Creating network partners average is 4.03. 2. Guidelines for developing educational management are as follows: 1) Teaching and learning management should be kept clean and orderly, 2) Personnel development should be used to develop skills, 3) Resource mobilization should create an environment for good learning, and 4) Creating network partners should provide opportunities for community members to exchange knowledge and experiences.

Keywords: Development guidelines, Educational management, Small Schools

บทนำ

ปัญหาของการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ทรัพยากรที่จำกัด โรงเรียนขนาดเล็กมักมีงบประมาณที่จำกัด ซึ่งทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากรการศึกษา เช่น หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน และอุปกรณ์สำหรับการสอน ครูที่จำกัด ทำให้มีความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเพราะครูต้องรับผิดชอบในหลายระดับชั้นเรียน โรงเรียนขนาดเล็กอาจมีข้อจำกัดในการมีหลายโปรแกรมการเรียนการสอน ซึ่งอาจทำให้นักเรียนไม่ได้รับประสบการณ์การเรียนการสอนที่หลากหลายตามที่ต้องการ การเตรียมความพร้อมของนักเรียน นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอาจมีความต่างกันในระดับความรู้และทักษะ ทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกคนอาจเป็นที่ท้าทาย การเข้าถึงเทคโนโลยี โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งอาจมีความจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจทำให้นักเรียนพบความยากลำบากในการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในยุคดิจิทัล การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (กัญกร เอี่ยมพญา, 2565:241-257) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนขนาดเล็กสามารถเป็นความท้าทาย เนื่องจากความจำกัดของบุคลากรทำให้การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมโรงเรียนทั่วไปพึงพอใจในบุคลากรที่มีอยู่ โรงเรียนขนาดเล็กงบประมาณที่จำกัด ทำให้มีข้อจำกัดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ทั่วไปการเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตอาจจะมีข้อจำกัดในพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ ซึ่งอาจทำให้การเชื่อมต่อเครือข่ายเป็นไปได้ยาก นอกเหนือจากการเชื่อมต่อเครือข่ายเทคโนโลยี การสร้างภาคีเครือข่ายยังต้องการการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีของครูและบุคลากร การสร้างภาคีเครือข่ายยังคงมีขาดการความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการสนับสนุนและการเข้าใจในการพัฒนาและการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน (กัญกร เอี่ยมพญา, 2565:241-257)

โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งมีสถานศึกษา จำนวน 93 โรงเรียน มีบุคลากร จำนวน 559 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3, 2566: ออนไลน์) ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศกษาประณศกษา ศรสะเกช เขต 3 พบวหลายรเงรณมปญหา เช่น มทรพยากรทจกัถนเรองงบประมาณ และอุปกรณการศกษา ซงททำให้มความยากลำบากนการพฒนาสภาพแวดล้อมการเรยนรฐททดีทสุดสหรบนักเรียน รเงรณอาจตองการการอพเตทและการพฒนาการเรยนการสอนเพอตอบสนองความเปลยนแปลงของสงคมและเทคโนโลยทมใหม ๆ รเงรณขนาดเลกบางทงมกขาดแคลนทรพยากรทจกัถน เช่น หองเรยนทไมเพองพอ หนังสือเรยนทขาดแคลน หรืออุปกรณการเรยนการสอนทไมเพองพอ บางรเงรณอาจมสภาพแวดล้อมทไมดี ซงอาจทาให้การเรยนการสอนไมสะดวกสบาย หรือไมเหมาะสม เช่น สภาพแวดล้อมทไมสะอาด สภาพแวดล้อมทไมปลอดภัย บางรเงรณอาจมจนวนครูและบุคลากรทไมเพองพอเมอเทียบกัจนวนนักเรียน นักเรียนนรเงรณขนาดเลกอาจมความตองการทางการเรยนการสอนทหลากหลาย แตรเงรณขนาดเลกอาจไมสามารถมทรพยากรหรือความสามารถนการตอบสนองความตองการเหล่านนี้ได นักเรียนทอาศัยนพื้นที่ทห่างไกลอาจมปญหาในการเขาถงการศกษา เช่น การเดนทางไปรเงรณทไกล ขาดแคลนยานพาหนะ หรือสภาพทางธรรมชาติททาใหเขาถงรเงรณยาก เปนตน ดงนั้การจัดการศกษาในรเงรณขนาดเลกสงกัถนงานเขตพททการศกษาประณศกษา ศรสะเกช เขต 3 จงเปนเรองทมความทาหาย เนื่องจากความจกัถนของบุคลากรทาให้การจกัถนการเรยนการสอนและจกักรมรเงรณทวไปมกตองพองใจนบุคลากรทมอย การเขาถงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตอาจธรรบความยากลำบากนบางพททการจัดการแกไขปญหาจกัถนดําเนนการเพอให้การจกัถนการศกษามประสททภาพ ใหเกิดคุณภาพทดีทสุดต่อผู้เรยน เพอสงเสริมให้นักเรยนได้เรยนรฐอยางมคุณภาพ (สงกัถนงานเขตพททการศกษาประณศกษาศรสะเกช เขต 3, 2566: อนลน)

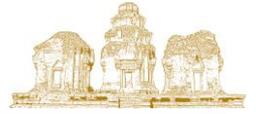
จกสภาพปญหาดงกล่าวผู้วจยมความสนใจศกษาแนวทางการพฒนาการจกัถนการศกษาของรเงรณขนาดเลก สงกัถนงานเขตพททการศกษาประณศกษา ศรสะเกช เขต 3 เพอนําผลการวจยมมาเป็นแนวทางนการพฒนาการดําเนนงานของรเงรณขนาดเลก สงกัถนงานเขตพททการศกษาประณศกษา ศรสะเกช เขต 3 ใหมประสททภาพ ซงผู้วจยมได้แบ่งการศกษาออกเปน 4 ดาน คอ ดานการจัดการเรยนการสอน ดานการพฒนาบุคลากร ดานการระดมทรพยากร และดานการสร้างภาคีครอชวย ผลการวจยดงกล่าวจะเปนขอมูลพ้ฐานใหสงกัถนงานเขตพททการศกษาประณศกษาศรสะเกช เขต 3 และผู้บรหารสถานศกษาขนาดเลกรวมนกันวางแผนและพฒนาการจกัถนการศกษาของรเงรณขนาดเลกต่อไป

วตุประสงค์ของการวจย

1. เพอศกษาสภาพการจกัถนการศกษาของรเงรณขนาดเลก สงกัถนงานเขตพททการศกษาประณศกษา ศรสะเกช เขต 3
2. เพอศกษาแนวทางการพฒนาการจกัถนการศกษาของรเงรณขนาดเลก สงกัถนงานเขตพททการศกษาประณศกษา ศรสะเกช เขต 3

วธดําเนนการวจย

- ขั้นตอนที่ 1 ศกษาสภาพการจกัถนการศกษาของรเงรณขนาดเลก สงกัถนงานเขตพททการศกษาประณศกษา ศรสะเกช เขต 3

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการระดมทรัพยากร และด้านการสร้างภาคีเครือข่าย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 **ประชากร** ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 มีจำนวน 93 โรงเรียน มีประชากร รวมทั้งสิ้น จำนวน 559 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 81 คน และครูผู้สอน 478 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3, 2566: ออนไลน์)

2.2 **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 34 คน และครูผู้สอน จำนวน 200 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ตามแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของกระทรวงศึกษา 2560 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการระดมทรัพยากร และด้านการสร้างภาคีเครือข่าย

2. ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 8 คน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มี 2 ตอน ดังนี้

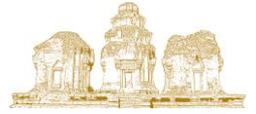
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิด

1. การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 1.1) ควรจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการสอนแก่ครู เพื่อเพิ่มความรู้และความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนอย่างเหมาะสม (ความถี่ 8) 1.2) ควรพิจารณาการลงทุนในอุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์พกพา หรือแท็บเล็ตที่สามารถใช้งานได้ง่ายและมีราคาไม่แพง (ความถี่ 7) 1.3) ควรสร้างแหล่งข้อมูลและเนื้อหาการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหาเหล่านั้นได้ทุกที่ทุกเวลา (ความถี่ 6)

2. การสนับสนุนและพัฒนาความสามารถของครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเป้าหมาย เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 2.1) สนับสนุนครูให้พัฒนาแผนการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบเปิดกว้างและการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เช่น การใช้วิธีการสอนที่สะท้อนความเป็นตัวตนของนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นอิสระ (ความถี่ 8) 2.2) สร้างพื้นที่ในการเรียนรู้ที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันของครูและนักเรียน โดยสร้างกลไกการทำงานกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหา (ความถี่ 7) 2.3) สนับสนุนครูให้พัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน เช่น การใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้ หรือเครื่องมืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ความถี่ 6)

3. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 3.1) สร้างพื้นที่ที่สะดวกสบายและเป็นกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูและบุคลากร โดยการจัดกิจกรรมเชิงสังคม เช่น กิจกรรมสัมมนา การอบรม หรือกิจกรรมทำงานกลุ่ม (ความถี่ 8) 3.2) สนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรผ่านการอบรม การศึกษาต่อ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา (ความถี่ 7) 3.3) สร้างชุมชนที่สนับสนุนการแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างครูและบุคลากร เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน (ความถี่ 6)

ด้านการพัฒนาบุคลากร สรุปลงเป็นรายด้านดังนี้

1. มีแผนพัฒนาครูและบุคลากร เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 1.1) ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาทักษะและความรู้โดยการให้บริการการฝึกอบรมและการเรียนรู้ออนไลน์ (ความถี่ 6) 1.2) ควรมีการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมภายในที่เน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี (ความถี่ 5) 1.3) ควรมีการสร้างโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางการทำงาน หรือการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน (ความถี่ 4)

2. มีการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 2.1) สร้างโอกาสให้บุคลากรได้ลงมือทำ ทดลอง และสังเกตเพื่อให้ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทางปฏิบัติ อาทิเช่นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทดลองวิทยาศาสตร์ การทำสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในวิชาต่าง ๆ (ความถี่ 5) 2.2) สร้างพื้นที่เรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น มุมเล่นและการเรียนรู้แบบเกม ห้องสมุดที่สร้างสรรค์ หรือพื้นที่ศิลปะและงานฝีมือ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนในแง่มุมต่าง ๆ (ความถี่ 4) และ 2.3) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาต่อเนื่องของนักเรียน โดยให้โอกาสในการเรียนรู้ที่นอกห้องเรียน เช่น การเข้า

ร่วมโครงการพิเศษ การสนับสนุนการศึกษาต่อ หรือการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ในอาชีพในอนาคต (ความถี่ 3)

3. ให้ความสนับสนุนในการฝึกอบรมและพัฒนาครูและบุคลากร เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 3.1) โรงเรียนควรจัดโครงการอบรมและสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการสอนและการเรียนรู้ (ความถี่ 5) 3.2) โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้รับทุนการศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มความรู้และความเชี่ยวชาญ (ความถี่ 3) 3.3) โรงเรียนควรสนับสนุนในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ภายในโรงเรียน (ความถี่ 2)

ด้านการระดมทรัพยากร สรุปเป็นรายด้านดังนี้

1. ความพร้อมในการรับมอบหมายงานที่เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรการศึกษา เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 1.1) ควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี (ความถี่ 6) 1.2) ควรมีความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนการศึกษา (ความถี่ 4) 1.3) ควรมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การมีความร่วมมือกับโรงเรียนอื่นๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การระดมทรัพยากรการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 2.1) ควรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาในกระบวนการเรียนรู้เช่นการใช้คอมพิวเตอร์ (ความถี่ 4) และ 2.2) ควรมีการสร้างบทเรียนที่น่าสนใจและตอบสนองต่อความสนใจและระดับความเข้าใจของนักเรียน (ความถี่ 3)

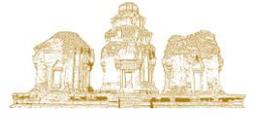
3. การส่งเสริมการระดมทรัพยากรการศึกษาในชุมชน เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 3.1) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มทำงานชุมชน (ความถี่ 4) 3.2) ควรมีการระดมทุน การขอทุนจากภาครัฐและเอกชน (ความถี่ 3) และ 3.3) ควรมีการสร้างความร่วมมือกับธุรกิจท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา (ความถี่ 2)

ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย สรุปเป็นรายด้านดังนี้

1. การสร้างความเชื่อมโยงกับโรงเรียนในชุมชน เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 1.1) ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ (ความถี่ 6) 1.2) ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ อาสาสมัคร องค์กรการศึกษา (ความถี่ 3) และ 1.3) ควรมีการใช้พื้นที่สาธารณะ หรือศูนย์ชุมชนเป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยน (ความถี่ 2)

2. การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 2.1) ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายระหว่างโรงเรียนที่ช่วยให้สามารถแบ่งปันทรัพยากร (ความถี่ 5) 2.2) ควรมีการจัดการประชุมหรืออบรมสัมมนาที่ครูจากโรงเรียนต่างๆ (ความถี่ 3) และ 2.3) ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยในการเรียนการสอน เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ การจัดทำวิดีโอบทเรียน (ความถี่ 2)

3. การสนับสนุนและแบ่งปันทรัพยากรทางการศึกษา เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 3.1) ควรเข้าร่วมโครงการหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ (ความถี่ 6) 3.2) ควรมีการขอทุนหรือการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐหรือเอกชนสำหรับ

โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (ความถี่ 3) และ 3.3) ควรมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการ
อาสาสมัครกับองค์กรภาครัฐหรือเอกชน (ความถี่ 2)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมใน
โรงเรียนเหมาะสมสำหรับกระบวนการเรียนการสอน 2) มีทรัพยากรทางการศึกษาเพียงพอต่อจำนวน
นักเรียน และมีแผนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ค่าสภาพการ
จัดการเท่ากันเท่ากับ 3) มีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการใช้
เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กลุ่ม
ตัวอย่าง มีความเห็นสอดคล้องกันต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้
เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อ
กระบวนการเรียนการสอนอย่างมาก สภาพแวดล้อมที่ดีสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมากมาย
นอกจากนี้ยังส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและเพิ่มความสุขสานในการเรียนรู้ นอกจากนี้ การบริหาร
จัดการที่ดีในด้านการเรียนการสอนยังเกี่ยวข้องกับการสร้างพฤติกรรมและวัฒนธรรมที่ดีในโรงเรียน
โดยการสร้างการเรียนการสอนที่หลากหลายและสนุกสนาน ที่สามารถทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น การสร้างพฤติกรรมที่ดีเช่น ความรับผิดชอบ ความเอื้ออาทร และความเคารพต่อผู้อื่น สามารถ
ส่งเสริมการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงษ์ หงษ์ไชย (2556 : 52) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการ
บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร ได้
กล่าวถึงด้านมลภาวะสภาพแวดล้อมผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการสำรวจตรวจสอบ เพื่อกำหนด
นโยบาย วางแผนป้องกันกับมลภาวะสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและถูกวิธี ด้วยการปลูก
จิตสำนึกสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น เช่น การรณรงค์และการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคน
เห็นโทษของมลภาวะสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นและประโยชน์ของการจัดการกับมลภาวะสภาพแวดล้อม
ในโรงเรียน

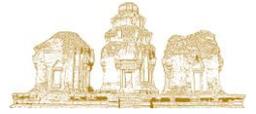
1.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สร้างโอกาสในการพัฒนา
ทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีในการพัฒนางาน 2) มีการใช้เวลาแก่ครูและบุคลากรในการพัฒนา
ตนเอง 3) มีให้ความสนับสนุนในการฝึกอบรมและพัฒนาครูและบุคลากร และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ
มีแผนพัฒนาครูและบุคลากรที่ชัดเจน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็น
สอดคล้องกันต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการสร้าง
โอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กมี
ความสำคัญมาก โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะและความรู้ของ

บุคลากรทุกคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ทำให้บุคลากรมีความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในสาขางานต่างๆ ที่ต้องการความรู้ด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กเพราะการเรียนรู้และเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีในการพัฒนางานของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กจึงมีผลที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์กร สอดคล้องกับ ศศิธร ชันติธรางกูร (2551 : 1-19) ในการพัฒนาครูมีหลากหลายแนวทาง การอบรมให้ความรู้ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งการพัฒนาครูถือเป็นนโยบายการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามมาตรการในยุทธศาสตร์พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่กล่าวว่าการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ความมือ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.3 ด้านการระดมทรัพยากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการชี้แจงว่าทรัพยากรใดที่สำคัญและบรรลุเป้าหมายการศึกษา 2) มีการใช้ทรัพยากรการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ 3) มีการส่งเสริมการระดมทรัพยากรการศึกษาในชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความพร้อมในการรับมอบหมายงานที่เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรการศึกษา จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการระดมทรัพยากร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการระดมทรัพยากรของโรงเรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายการศึกษาที่ดีนั้นเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากมีผลต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาของนักเรียนอย่างมาก การจัดการในระดับมากในเรื่องนี้จึงมีผลต่อการเติบโตและความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมาก สอดคล้องกับสตีเวนตี ซีแซยุมิ (2564 : 1239-1247) การระดมทรัพยากรทางการศึกษาคือการดำเนินการหรือกิจกรรมให้ได้มาซึ่งทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งที่เป็นเงิน หรือไม่ใช่เงิน มีกลยุทธ์ที่จำแนกได้เป็นด้านบุคคล ผู้บริหารที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ เป็นที่ยอมรับและศรัทธา รวมถึงผู้ปฏิบัติ ที่ให้ความร่วมมือและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดี ด้านการจัดการ การควบคุมกำกับติดตาม และองค์ประกอบของการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

1.4 ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเครือข่าย 2) การสนับสนุนและแบ่งปันความรู้และทักษะ 3) มีการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการสร้างความเชื่อมโยงกับโรงเรียนในชุมชน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นสอดคล้องกันต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเครือข่ายช่วยให้โรงเรียนสามารถแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่ดีที่สุด ทำให้สามารถเรียนรู้จากกันและเพิ่มความรู้และความเข้าใจในหลายๆ ด้าน ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงกับโรงเรียนอื่นๆ ช่วยสนับสนุนให้โรงเรียนมีโอกาสพัฒนาการ

และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายช่วยโรงเรียนเข้าถึงทรัพยากรที่ต่างๆ ได้อย่างสะดวก เช่น บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ แหล่งเรียนรู้ หรือทรัพยากรทางการศึกษาอื่นๆ ที่อาจจะไม่สามารถเข้าถึงได้ในกรณีที่โรงเรียนต้องใช้งบประมาณที่มาก สอดคล้องกับ Griffin (2000 : 3244-A.) ได้ศึกษารูปแบบการจัดโครงสร้างโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กดำเนินการได้ดีถ้า สร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้โรงเรียนได้มีโอกาสในการสรรหาครูด้วยตนเอง เน้นหลักสูตรเกี่ยวกับการเตรียมตัวครูและเตรียมการเรียนการสอน เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาที่หลากหลาย

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ผลการศึกษานั้นได้พบประเด็นที่สำคัญและผู้วิจัยได้นำประเด็นเด่น มาอภิปรายดังนี้ ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่เรียน ปรับปรุงห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ ระบายอากาศได้ดี และมีสีสันทึ่สร้างแรงบันดาลใจ จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจาก การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้เหมาะสมสามารถดำเนินการได้โดยผ่านขั้นตอนการวางแผนและการปรับปรุงที่เหมาะสม โดยการรวบรวมความคิดเห็นจากครู นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อให้ได้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง การให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนจะช่วยสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยการกระตุ้นและสร้างสรรค์ ทำให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่เหมาะสมแก่การเรียนและมีประสิทธิภาพที่สำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทั้งด้านกายภาพ สติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับกฤติญา บุญสินชัย (2565 : 85-99) การมีสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนที่ดีเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา “ไม่ควรเน้นเฉพาะเนื้อหาและผลลัพธ์การเรียนรู้เท่านั้น แต่ควรเน้นด้านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย” การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของนักเรียนในกิจกรรมการทำงานร่วมกันและเพิ่มขีดความสามารถ เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความคิดเห็น และความรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสร้างกฎเกณฑ์ที่ยืดหยุ่น และครูให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าประสิทธิภาพของครู

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดศรีสะเกษ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า มีองค์ความรู้สำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า พระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนศาสนา ประชาชนชาวบ้าน และคณะกรรมการสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของกลุ่มเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการพัฒนาโรงเรียน

2. การพัฒนาศกยภาพครูและบุคลากร เป็นสําคัญเพื่อใหสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดลอมที่เปลยนแปลงไดอยางมีประสิทธิภาพ การจัดอบรมและพัฒนาทักษะตาง ๆ จะชวยใหบุคลากรสามารถดําเนินการพัฒนาโรงเรียนไดอยางมีประสิทธิภาพ

3. การจัดกระบวนการทํางานที่มีประสิทธิภาพ การกําหนดกระบวนการทํางานที่ชัดเจนและมีมาตรฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งจําเป็น เพื่อใหบุคลากรสามารถปฏิบัติงานไดอยางมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับปรุงกระบวนการทํางานใหดีขึ้นอยางตอเนื่อง

4. การสร้างบรรยากาศการเรียนรูที่ดี การจัดบรรยากาศสถานศึกษาใหเอื้อตอการเรียนรูโดยการสร้างความผาสุกและความพึงพอใจใหแกบุคลากรและนักเรียน จะสงผลใหผลการดําเนินการดีมีประสิทธิภาพ และชวยพัฒนาองคกร

5. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเรียนการสอน การนําเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนชวยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา และทําใหการเรียนการสอนมีความน่าสนใจและทันสมัยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สํานักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนําผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการวางแผน ปรับปรุงแกไขการดําเนินงานและการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กตอไป

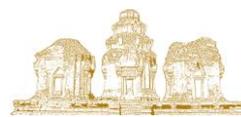
2. ข้อเสนอแนะในการนําผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาสภาพและแนวทางแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสํานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศกษา ศรีสะเกษ เขต 3 พบประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูควรปรับปรุงและพัฒนา ดังนี้

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดลอมทางกายภาพรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่เรียน ปรับปรุงห้องเรียนใหมีแสงสว่างเพียงพอระบายอากาศได้ดี และมีสีสนที่สร้างแรงบันดาลใจ จัดเตรียมอุปกรณ์ตางๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของห้องเรียนและจํานวนนักเรียน

2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรจัดการสร้างโปรแกรมการฝกอบรมภายในองคกรที่เน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี โดยการใช้เทคโนโลยีเพื่อใหการฝกอบรมมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวตามความต้องการของบุคลากร และสนับสนุนการเรียนรูผ่านการทํางานโครงการ การศึกษาตอ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่สามารถชวยในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี

2.3 ด้านการระดมทรัพยากร ควรมีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนการศึกษา เช่น การมีกิจกรรมที่ทําให้นักเรียนได้เรียนรูจากประสบการณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น การเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การมีความร่วมมือกับโรงเรียนอื่น ๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

2.4 ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กันและกัน สร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ อาสาสมัคร องค์กรการศึกษา และสมาชิกอื่นๆ ในชุมชนเพื่อให้ความรู้และทรัพยากรสามารถถูกแบ่งปันและเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งจัดตั้งเครือข่ายระหว่างโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดเล็กสามารถจัดตั้งเครือข่ายที่ช่วยให้สามารถแบ่งปันทรัพยากร เช่น ครูผู้เชี่ยวชาญ วัสดุการเรียน หรือโครงการพิเศษ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

3. ควรทำการศึกษาแยกเป็นแต่ละโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 เพื่อจะได้ทราบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ละโรงเรียนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กฤติญา บุญสินชัย. (2565). การจัดการสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอน ตามแนวทางคอนสตรัคติวิสต์. *วารสารมณีเชษฐาราม วัฒนมณี*, 5(2), 85-99.

กัญญา เอี่ยมพญา. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 24(1), 241-257.

วุฒิพงษ์ หงษ์ไชย. (2566). *การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่1 กรุงเทพมหานคร*.

[Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University]. วิทยานิพนธ์ออนไลน์. สืบค้นจาก <http://202.28.109.103/ethesis/mcu-4-55205.pdf>

ศศิธร ชันติธรากร. (2551). การจัดการชั้นเรียนของครูมืออาชีพ. *วารสารครุศาสตร์*, 1(2), 1-19.

สตีวนิตย์ เขยชัยภูมิ. (2564, 18 สิงหาคม). การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก [การนำเสนอในการประชุม]. *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 14*, กรุงเทพมหานคร. สืบค้นจาก

<http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/2548>

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. สืบค้นจาก <http://www.ssk3.go.th/pes/ita2022/oitsetdatao10.php>

Griffin, R. M. (2000). "Case study of the Importance of a Small School in an Urban High School," *Dissertation Abstracts International*. 46, 3244-A.